

Lendvai Endre könyve egy sor olyan kortörténeti adalékkal („háttérismeretekkel”) is szolgál, amelyek értékesek lehetnek még a történelemtanárok számára is, hiszen ezek egyike-másika valós megközelítésből világít meg néhány, korszakalkotó egyéniségnek hitt figurát (vö. pl. a Leninnel és Sztálinnal kapcsolatos „háttéranyagokat”: 99-105. lap, illetve: 105-110. lap).

Ez azzal is összefüggésben van, hogy a szovjet érában – a városi folklór teremtette – verbális humor legtöbb típusa politikai töltetű volt; azaz a „szovjet politikai vicc” dominált, mivel a „szigorúan ellenőrzött” ideológiai szféra lényegében funkcionálisan „beszűkült”...

Lendvai Endre könyve a hazai russzisztika területén is hiánypótló munka. Emellett érdekes mind tematikájánál fogva, mind didaktikai jegyei miatt (a közölt, meggyőző, tarka bizonyítóanyag közérthető, összevető, igényes prezentálásával). Munkája úttörő vállalkozás, amelyet a neves szaklektor – *Papp Ferenc* akadémikus – már önmagában is fémjelez.

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996. 221 p.

DR. OLÁH JÁNOS

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Szent Ágoston vallomásai

A könyv Vass József fordításában jelent meg, aki Sárváron született 1877-ben, és Budapesten halt meg 1930-ban.

Vass József Rómában végezte el a teológiát. Plébános, később hittanár és újságíró. 1911-ben a Szent Imre Kollégium igazgatója. A háború után a pesti egyetem teológiai karán tanár. Volt kalocsai nagyprépost is, több alkalommal miniszter a Teleki-, illetve a Bethlen-kormányban. A két királypuccs idején mint jó legitimista kapcsolatokkal rendelkező politikus közvetített Horthy és a király között. Jelentős egyházi, közírói és publicisztikai tevékenységet folytatott. Legjelentősebb alkotása Szent Ágoston híres művének fordítása volt.

Szent Ágoston (Augustinus Aurelius: i. sz. 354-430) hippói (ma Algériában van) püspök, a középkori keresztény filozófia korai képviselője, a katolikus egyház, sőt az egész nyugati kereszténység fejlődését jelentősen befolyásoló egyházatya. Nagy hatással volt a kolostori iskolákra és a középkori papnevelésre.

Kilencéves volt, amikor meghalt Julianus császár, az Apostata, s vele elbukott az antik világ és a pogány vallás utolsó restaurációs kísérlete. Ötvenhat éves volt, amikor Alarik gót seregei kifosztották Rómát. A népvándorlás korának kezdődő zűrzavarai vetnek árnyékot élete végére: 430-ban halt meg mint Hippo város püspöke, miközben a vandálok a várost ostromolták. A Vallomásokat 397 és 400 között írta, nagyjából élete útjának felén. Befelé fordulva, a szemlélődésben, a lelki nyugalom kialakításában kereste üdvét. A császárkori sztoikusok – Epiktétosz, Marcus Aurelius, Seneca – kidolgozták az önvizsgálat, az önelemzés módszerét. Szent Ágoston a Vallomásokkal mégis egyedülálló, példátlan alkotást teremtett. A könyv műfaja nehezen meghatározható: önvallomás, gyónás, ima, filozófiai elmélkedések, teológiai fejtegetések pszichológiai megfigyelések, anekdotikus részletek, életrajzi adatok keverednek benne. A mű szerkezete a keresztény személyiség fejlődésének „logikai” fokozatait mutatja be. Ágostonlelki fejlődését, Istenhez való viszonyának alakulását tárja elénk. Művében sok életrajzi elem található. Kortársait annak alapján ítéli ábrázolásra méltónak, hogy milyen funkciót töltöttek be Istenhez való közeledésben vagy tőle való eltávolodásban. Redl Károly szerint Szent Ágoston új műfajt teremtett, szinte előzmények nélkül. Stílusára ugyanez vo-

natkozik. Könyve stílusában két feltűnő jellegzetességre figyelhetünk fel: az egyik a vallásos lírizmus, a retorikus zeneiség, a másik az antitektikus szerkesztés, a paradoxonszerű kiélezettség.

Ágoston túllépett az antik etika intellektualizmusán (tudás = erény) és szenzualizmusán (boldogság = élvezet, öröm), ugyanis felfogása szerint a lélek a maga erejéből úgyszólván képtelen a jóra, még ha ismeri is, Isten kegyelmére szorul.

Ágoston tudatosan elszánt akarattal vállalta, hogy részt vegyen egy tartós és szilárd otthonnak, az egyháznak a felépítésében. Világtörténelmi távlatokban szemléli a kereszténység jövőjét. Az idő őt igazolta: a kereszténység rendkívüli szerepet játszott, játszik Európa és a világ arculatának formálásában.

A ma pedagógusának, diákjának rendkívül tanulságos a karthágói diákélet ábrázolása. A diákság viselkedésének alig van más korlátja, mint a rétorok tekintélye – ha volt tekintélyük – és a hatóság, mely részint a közcsend és a rend érdekében, részint néhány császári rendelet végrehajtásaképpen olykor erős kézzel iparkodott megfékezni a rendbontókat. Az ifjúság azonban még a hatósággal szemben is megvédeni iparkodott úgynevezett „ősi jogait”.

Ágoston leírja, hogy gyermekkorában igen szeretett játszani, tanulni azonban nem. Sok verést is kapott, azonban haszontalanul. A tanítók bottal verték. Nem szeretett görögül tanulni, mert kényszerítették, de egy iskolai dolgozatával nagy sikert ért el. Tanulmányait befejezve végül maga is tanítani kezd. Ír arról, hogy mi a tanítás, az emlékezés, a feledés. A világirodalomban ő az első, aki úgy figyelmeztet a gyermeket, ahogy századunkban a gyermeklélektan tudósai. Felismerései másfél évezreddel előzik meg Rousseau-t, akire hatott a műve.

Minden magyar pedagógus és diák figyelmébe ajánljuk Szent Ágoston könyvét dr. Vass József kitűnő fordításában.

Szent István Diákkönyvtár, Szent István Társulat, Budapest 461. p.

DR. DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskolaszanatórium
Budapest

Kodolányi - művek a Pannónia Könyvek kiadásában

Kodolányi János (1899–1969) írói életműve csodálatra méltó. Zseniális alkotóművészete ellentmondásos. Alakja máig kevésbé, illetve rosszul ismert, nem jelentőségéhez méltó. Életpályájából kitűnik, hogy katolikusnak született, azonban ifjúkorában áttért a református hitre, és élete végén – de még szellemi erejének birtokában –, 1968. január 18-án, Árpádházi Szent Margit napján – akiről **BOLDOG MARGIT** címmel legkedvesebb történelmi regényét írta – saját kérésére (Budapestben, a XII. ker. Böszörményi út 26. szám alatti otthonában) visszatért a katolikus egyházba.

A nép hibáit ugyanúgy kutatta és felfedte, miként a középosztályét, de észrevette pozitív tulajdonságait is. Munkássága az ormánsági falu és népelet élményvilágának hatását tükrözi. Archaisztikus nyelvi, stilisztikai elemekkel rendelkező regényei a magyarságtörténet sorsfordító eseményeit mutatják be. A honfoglalás és a tatárjárás időszakába vezetik el olvasótáborát.

Az **OJBARSZ FUTÁSA** c. műve az érett Kodolányi nagy történelmi regényeihez tartozik. Első ízben a **Sorsunk** c. folyóirat 1943/44-es évfolyamaiban látott napvilágot. Könyv alakban egészen napja-